

۱۰۰ وصیت پیامبر ﷺ

جمع آوری و نویسنده:

عمران دھواری

عنوان کتاب:

۱۰۰ وصیت پیامبر ﷺ

جمع آوری و نویسنده:

عمران دهوری

موضوع:

حدیث و سنت - متون احادیث - احادیث نبوی

نوبت انتشار:

اول (دیجیتال)

تاریخ انتشار:

دی (جدی) ۱۳۹۴ شمسی، ربیع الأول ۱۴۳۷ هجری

منبع:

این کتاب از سایت کتابخانه عقیده دانلود شده است.

www.aqeedeh.com

book@aqeedeh.com

ایمیل:

سایت‌های مجموعه موحدین

www.aqeedeh.com

www.mowahedin.com

www.islamtxt.com

www.videofarsi.com

www.shabnam.cc

www.zekr.tv

www.sadaislam.com

www.mowahed.com

contact@mowahedin.com

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فهرست مطالب

- فهرست مطالب.....أ
- ۱- پرهیز از شرک.....۴
- ۲- اطاعت از رسول الله ﷺ.....۴
- ۳- نفع رساندن به مسلمین.....۴
- ۴- طلب حلالیت کردن از حقوق مردم.....۵
- ۵- از جمله حقوق مسلمانان بر یکدیگر.....۵
- ۶- بدترین نوع دروغ.....۶
- ۷- مذمت ظلم و بخل.....۷
- ۸- ترویج سلام دادن.....۷
- ۹- اطاعت و فرمانبرداری از حکام و والیان امر.....۸
- ۱۰- اجتناب و پرهیز از گناهان هلاک کننده.....۸
- ۱۱- احترام اموات.....۹
- ۱۲- نهی از تفرق و چند دستگی.....۹
- ۱۳- از آداب مجلس.....۹
- ۱۴- حقوق و حرمت معابر عمومی.....۱۰
- ۱۵- پاداش گذشت کردن از انسان تنگدست.....۱۰
- ۱۶- از ثمرات ایمان.....۱۱
- ۱۷- مقام تواضع و فروتنی.....۱۱

- ۱۸- دل نبستن به دنیا..... ۱۲
- ۱۹- برکت صدقه..... ۱۲
- ۲۰- فضیلت انفاق در راه خدا..... ۱۳
- ۲۱- حقیقت مؤمن..... ۱۳
- ۲۲- از آثار و نتایج صلهی رحم..... ۱۴
- ۲۳- فضیلت دعوت و تبلیغ به کار نیکو..... ۱۴
- ۲۴- پرهیز از خشمگین شدن..... ۱۵
- ۲۵- نتایج مبادرت ورزیدن به اعمال نیک..... ۱۵
- ۲۶- فقط خدا..... ۱۶
- ۲۷- تربیت نبوی..... ۱۷
- ۲۸- کار کردن بهتر از سؤال کردن از مردم است..... ۱۸
- ۲۹- خطر دروغ نسبت دادن به رسول الله ﷺ..... ۱۸
- ۳۰- منهج مسلمان..... ۱۹
- ۳۱- مسئولیت بزرگ..... ۱۹
- ۳۲- هشدار..... ۲۰
- ۳۳- مسافرت زن بدون محرم..... ۲۰
- ۳۴- ملاک انتخاب همسر..... ۲۰
- ۳۵- سفارشی دربارهی سفر..... ۲۱
- ۳۶- آفت زبان..... ۲۱
- ۳۷- وضعیت و احوال مؤمن..... ۲۱
- ۳۸- قانع بودن..... ۲۲
- ۳۹- وصیت با ارزش..... ۲۲

- ۴۰- یاداش راستگویی ۲۳
- ۴۱- عدالت نمودن بین فرزندان ۲۴
- ۴۲- از مظاهر ایمان ۲۴
- ۴۳- راهنمایی و ارشاد ۲۵
- ۴۴- فضیلت تفقه در دین ۲۵
- ۴۵- نهی از سوگند یاد کردن در معامله ۲۵
- ۴۶- بجا آوردن شکر نعمتهای الهی ۲۶
- ۴۷- از آداب غذا خوردن ۲۶
- ۴۸- احسان به همسایه ۲۷
- ۴۹- صید حرام ۲۷
- ۵۰- آسان گرفتن در امور دین ۲۷
- ۵۱- وصایای ارزشمند ۲۷
- ۵۲- احسان نسبت به حیوانات ۲۸
- ۵۳- خمیازه و آداب آن ۲۸
- ۵۴- دعا نمودن برای عطسه کننده ۲۹
- ۵۵- از شروط معامله ۲۹
- ۵۶- رعایت کردن حقوق اهل بیت پیامبر ﷺ ۳۰
- ۵۷- به کثرت سجده کردن برای خداوند متعال ۳۰
- ۵۸- مداومت در اعمال نیک ۳۰
- ۵۹- داشتن آرامش و سکینه ۳۱
- ۶۰- فضیلت برابر کردن صفوف نماز ۳۱
- ۶۱- آباد کردن خانهها با ذکر خدا ۳۲

- ۶۲- بهترین کارها..... ۳۲
- ۶۳- مداوت بر انجام اعمال صالح ۳۳
- ۶۴- از اعمال روز جمعه ۳۳
- ۶۵- جایگاه نماز عصر ۳۳
- ۶۶- اعمال مرتبط به جنازه و ثواب آن ۳۴
- ۶۷- زینت مردان ۳۴
- ۶۸- آداب استئذان (اجازه وارد شدن به مکانی) ۳۵
- ۶۹- تعامل با زنان ۳۵
- ۷۰- مذمت سوگند یاد کردن به غیر خدا ۳۶
- ۷۱- کراهیت آرزوی رویارویی با دشمن ۳۶
- ۷۲- تلقین میت ۳۷
- ۷۳- آرزوی مرگ نکردن ۳۷
- ۷۴- مراقب زبانت باش ۳۷
- ۷۵- حق مادر ۳۸
- ۷۶- برکت حیا ۳۸
- ۷۷- دعوت به توبه ۳۸
- ۷۸- کثرت دعا در سجده ۳۹
- ۷۹- قاطعیت در دعا ۳۹
- ۸۰- دعا کردن برای مؤمنین ۴۰
- ۸۱- از آداب دعا کردن ۴۰
- ۸۲- همت والا داشتن ۴۰
- ۸۳- دعای مظلوم ۴۱

- ۸۴- از ادعیه جامع و کامل ۴۱
- ۸۵- فضیلت دعاکردن قبل از خواب ۴۲
- ۸۶- از ادعیه‌های که در نماز خوانده می‌شود (در تشهد آخر) ۴۳
- ۸۷- تکرار توبه ۴۴
- ۸۸- حفاظت بدن و جان ۴۴
- ۸۹- دعای مصیبت ۴۴
- ۹۰- به خدا پناه ببر ۴۵
- ۹۱- از گنجهای بهشت ۴۶
- ۹۲- کلماتی که گوینده‌ی آن ناکام نمی‌شود ۴۶
- ۹۳- دوست‌داشتنی‌ترین سخن نزد خداوند ۴۶
- ۹۴- همواره قرآن را تلاوت نمودن ۴۷
- ۹۵- حسد جایز نیست مگر در ۴۷
- ۹۶- وصیت به قرآن کریم ۴۸
- ۹۷- فضیلت سوره بقره ۴۸
- ۹۸- دو آیه‌ی بزرگ ۴۹
- ۹۹- کم نشمردن کار نیکو ۴۹
- ۱۰۰- احترام گذاشتن و توهین نکردن به اصحاب رسول الله ﷺ ۴۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على رسوله الأمين، وأشهد أن لا إله إلا الله، وأشهد أن سيدنا محمداً عبده ورسوله، وصفيه من خلقه وخليفه، أدى الأمانة، وبلغ الرسالة، ونصح للأمة، فكشف الله به الغمة، وجاهد في الله حق جهاده حتى أتاه اليقين، فاللهم اجزه عنا خير ما جزيته نبياً عن أمته، ورسولاً عن دعوته ورسالته، صلى الله عليه، وعلى آله وأصحابه وأحبابه وأتباعه، وعلى كل من اهتدى بهديه، واستن بسنته واقتفى أثره إلى يوم الدين.

خداوند متعال می فرماید: ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾ [الحشر: 7].

ترجمه: «چیزهایی را که پیغمبر برای شما (از احکام الهی) آورده است اجراء کنید، و از چیزهایی که شما را از آن بازداشته است، دست بکشید.»

کتابی که در پیش روی دارد، مجموعه‌ای از نصائح و اندرزهای ارزشمند رسول گرامی اسلام ﷺ به امت خویش می باشد.

دین اسلام سرتاسر پند و نصیحت است، و هر کس با توجه به موقعیتی که دارد در حد توان باید خیرخواه دیگران باشد. چنان چه در حدیثی به این مسأله اشاره می شود.

عن أَبِي رُقَيْةَ تَمِيمِ بْنِ أَوْسِ الدَّارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «الدِّينُ النَّصِيحَةُ» قُلْنَا: لِمَنْ؟ قَالَ «لِلَّهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأُمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ» [رواه مسلم].

از تمیم بن اوس داری ﷺ روایت شده است که پیامبر ﷺ فرمودند: «دین، نصیحت و خیرخواهی است»، گفتیم: برای چه کسی؟ فرمودند: «برای خدا و کتابش و پیامبرش و پیشوایان مسلمان و عموم آنها برای همدیگر».

از سفارشات بسیار جامع و شامل نبی اکرم ﷺ، حدیث مشهور عرباض بن ساریه ﷺ است، که به شرح زیر می باشد:

عن العرباض بن ساریه ﷺ قال: وعظنا رسول الله ﷺ موعظة وجلت منها القلوب وذرفت منها العيون فقلنا يا رسول الله: كأنها موعظة مودع فأوصنا قال: «أوصيكم بتقوى الله والسمع والطاعة وإن تأمر عليكم عبد وإنه من يعش منكم فسیری اختلافا كثيرا فعليكم بسنتي وسنة الخلفاء الراشدين المهديين عضوا عليها بالنواجذ وإياكم ومحدثات الأمور فإن كل بدعة ضلالة».

[ابوداود، ترمذی، ابن ماجه، ابن حبان در صحیحش و آلبانی تصحیح کرده است].

عرباض بن ساریه ﷺ می گوید: رسول الله ﷺ چنان سخنرانی رسایی ایراد نمود که به سبب آن قلبها به وحشت افتاد و چشمها گریان گردید، ما گفتیم ای رسول خدا ﷺ: گویا این سخنرانی آخر و وداع است، پس ما را سفارش کن، فرمود: «شما را به تقوای پروردگار سفارش می کنم، و گوش فرا دادن و اطاعت از والیان امر، هر چند برده ای حبشی حاکم شما باشد، هر کس پس از من زنده بماند، به زودی اختلافات زیادی خواهد دید، بر شماست که از سنت من و خلفای راشدین راه یافته پیروی کنید و آن را با دندانهایتان محکم بگیرد (کنایه از پایبندی محکم است) و بر شماست که از امور نوپیدا دوری کنید، چرا که تمام بدعتها، گمراهی اند».

مسلمان با سرلوحه قرار دادن این سفارشات ناب در زندگی خود، از تمام فتنه‌ها و خطراتی که متوجه دین و دنیای او می‌شود، محفوظ و مصون می‌ماند و از آزمایش‌های الهی سربلند، بیرون می‌آید.

پس بیایید همگی مان بار دیگر با خدای خود بر تقوا عهد کنیم و قرآن و سنت را اساس کار و منهج زندگی خویش قرار دهیم و از هرگونه بدعت و نوآوری در دین برحذر باشیم؛ در این صورت راه یافته و سعتمند خواهیم شد.

وصلی الله علی نبینا محمد وعلی آله واصحابه اجمعین

عمران دهواری

۱۳۹۰/۱/۱۰

سراوان - بلوچستان

۱- پرهیز از شرک

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ لَقِيَ اللَّهَ، لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ لَقِيَهُ، يُشْرِكُ بِهِ، دَخَلَ النَّارَ». [متفق عليه]

از جابر بن عبدالله رضي الله عنه روایت است که: رسول الله ﷺ فرمود: «هر کس در حالی که به خدا شرک نورزیده، او را ملاقات کند، وارد بهشت می‌شود. و هر کس در حالی با خدا ملاقات کند که به او شرک کرده است، وارد دوزخ می‌شود».

۲- اطاعت از رسول الله ﷺ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «كُلُّ أُمَّتِي يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ أَبِي، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَنْ يَا أَبِي؟ قَالَ: مَنْ أَطَاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ أَبَى». [رواه البخاری]

از ابوهریره رضي الله عنه روایت است که: رسول الله ﷺ فرمود: «همه‌ی امتیان من وارد بهشت می‌شوند، مگر کسی که امتناع ورزد»، صحابه عرض کردند: ای رسول خدا! چه کسی امتناع می‌ورزد؟ فرمود: «هر کس که از من اطاعت کند، وارد بهشت می‌شود و هر کس، از من نافرمانی کند، در حقیقت، امتناع ورزیده است».

۳- نفع‌رساندن به مسلمین

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يَنْفَعَ أَخَاهُ فَلْيَفْعَلْ». [رواه مسلم]

از جابر بن عبدالله رضی الله عنه روایت است که: رسول الله ﷺ فرمود: «هر کس که توانایی نفع رسانی به برادرش را دارد، این کار را انجام دهد».

۴- طلب حلالیت کردن از حقوق مردم

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ كَانَتْ لَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَخِيهِ مِنْ عَرَضِهِ أَوْ شَيْءٍ فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهُ الْيَوْمَ قَبْلَ أَنْ لَا يَكُونَ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ، إِنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أُخِذَ مِنْهُ بِقَدْرِ مَظْلَمَتِهِ، وَإِنْ لَمْ تَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أُخِذَ مِنْ سَيِّئَاتٍ صَاحِبِهِ فَحُمِلَ عَلَيْهِ». [رواه البخاری]

ابوهریره رضی الله عنه می گوید: رسول الله ﷺ فرمود: «هر کس که ظلمی به برادرش نموده باشد، خواه به آبروی او لطمه زده و یا حق دیگری از او پایمال کرده است، همین امروز (در دنیا) از او طلب بخشش کند قبل از اینکه روزی (قیامت) فرا رسد که در آن، درهم و دیناری، وجود ندارد. زیرا اگر اعمال نیکی داشته باشد، (در آن روز) به اندازه ظلمی که نموده است، از آن‌ها کسر می‌گردد. و اگر اعمال نیکی نداشته باشد، گناهان مظلوم را به دوش او (ظالم) می‌گذارند».

۵- از جمله حقوق مسلمانان بر یکدیگر

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَنَاجَشُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَلَا يَبِعْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ، وَلَا يَحْفَرُهُ التَّقْوَى هَاهُنَا، وَيُثِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، بِحَسَبِ امْرِيٍّ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ، كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ، حَرَامٌ دَمُهُ، وَمَالُهُ، وَعَرَضُهُ». [رواه مسلم]

از ابوهریره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ روایت شده است که: پیامبر ﷺ فرمودند: «به یکدیگر حسد نورزید؛ در معامله‌ی یکدیگر نجش نکنید (نجش، یعنی اظهار خرید یک جنس به قیمت بالاتر بدون خرید آن برای فریب دادن مشتری و تحریک او به خرید آن جنس)، نسبت به هم کینه نداشته باشید، به همدیگر پشت و با یکدیگر قطع رابطه نکنید و بر معامله‌ی دیگران معامله ننمایید (با پرداخت مبلغی بیشتر یا قول فروش ارزان‌تر، مانع معامله‌ی دیگری شود و خود، معامله را انجام دهد). بندگان خدا و برادران همدیگر باشید؛ مسلمان برادر مسلمان است. به او ستم نمی‌کند و یاری او را ترک نمی‌کند؛ تقوا اینجاست - با دست سه بار به سینه‌ی (قلب) خود اشاره فرمود - برای شخص مسلمان، همین اندازه از شر و بدی کافی است که برادر مسلمان خود را تحقیر کند. تمام حقوق یک فرد مسلمان بر مسلمان دیگر حرام است: خونش، مالش و ناموسش».

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ». [متفق عليه]

ابوهریره رضي الله عنه می گوید: رسول الله ﷺ فرمود: «از گمان بد، اجتناب کنید. زیرا گمان بد، بدترین نوع دروغ است».

۷- مذمت ظلم و بخل

عَنْ جَابِرِ رضي الله عنه: قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اتَّقُوا الظُّلْمَ، فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَاتَّقُوا الشُّحَّ، فَإِنَّ الشُّحَّ أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، حَمَلَهُمْ عَلَى أَنْ سَفَكُوا دِمَاءَهُمْ وَاسْتَحَلُّوا حَرَامَهُمْ». [رواه مسلم]

از جابر رضي الله عنه روایت شده است که: پیامبر ﷺ فرمودند: «از ظلم بپرهیزید؛ زیرا که ظلم در روز قیامت، تاریکی است و از بخل و آز دوری کنید؛ زیرا بخل، امت‌های پیش از شما را هلاک کرد و آن‌ها را واداشت که خون یکدیگر را بریزند و حرام‌ها را حلال کنند».

۸- ترویج سلام دادن

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه: قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا، أَوْلَا أَدْلُكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ». [مسلم]

ابوهریره رضي الله عنه می گوید: رسول الله ﷺ فرمود: «سوگند به کسی که جان من در دست اوست، وارد بهشت نمی‌شوید تا این که ایمان داشته باشید و ایمان نخواهید داشت تا آن که همدیگر را دوست داشته باشید؛ آیا شما

را راهنمایی کنم به چیزی که اگر آن را انجام دهید، همدیگر را دوست خواهید داشت؟ سلام را در میان خودتان پراکنده و عمومی کنید».

۹- اطاعت و فرمانبرداری از حکام و الیان امر

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «عَلَى الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ فِيمَا أَحَبَّ وَكَرِهَ، إِلَّا أَنْ يُؤْمَرَ بِمَعْصِيَةٍ، فَإِنْ أُمِرَ بِمَعْصِيَةٍ فَلَا سَمْعَ وَلَا طَاعَةَ». [متفق عليه]

از ابن عمر رضی الله عنهما روایت شده است که: پیامبر ﷺ فرمودند: «بر مسلمان، گوش دادن به فرمان و اطاعت فرمانروایان، در هر چه دوست دارد یا ندارد (خواه آن فرمان‌ها را بپسندد، خواه نپسندد) واجب است، مگر این که به گناهی (خلاف شرعی) امر شود که هر گاه به معصیت و گناه امر شود، دیگر هیچ گوش دادن و اطاعتی در کار او واجب نیست».

۱۰- اجتناب و پرهیز از گناهان هلاک کننده

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ». قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، وَمَا هُنَّ؟ قَالَ: «الشُّرْكُ بِاللَّهِ، وَالسَّحْرُ، وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللهُ إِلَّا بِالْحَقِّ، وَأَكْلُ الرِّبَا، وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ، وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الرَّحْفِ، وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْعَافِيَاتِ». [متفق عليه]

از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که نبی اکرم ﷺ فرمود: «از هفت گناه نابود کننده اجتناب کنید». گفتند: ای رسول خدا! آن‌ها کدامند؟ فرمود:

«شک به خدا، سحر، کشتن انسان بی گناه، خوردن ربا، خوردن مال یتیم، فرار از جهاد و تهمت زنا به زنان پاکدامن و بی خبر از فساد».

۱۱- احترام اموات

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَا تُسَبُّوا الْأَمْوَاتَ، فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلَى مَا قَدَّمُوا». [البخاری]

عایشه رضی الله عنها می گوید: رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «به مردگان، ناسزا نگویند. زیرا آنان به نتیجه اعمالشان، رسیده اند».

۱۲- نهی از تفرق و چند دستگی

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: أَنَّهُ قَالَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ: «وَيُحِبُّكُمْ - أَوْ قَالَ - وَيَلِكُمْ لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ». [متفق عليه]

عبدالله بن عمر رضی الله عنهما روایت می کند که: رسول الله صلی الله علیه و آله در حجة الوداع فرمود: «وای بر شما، بعد از من، کافر نشوید طوری که برخی از شما گردن بعضی دیگر را بزنند».

۱۳- از آداب مجلس

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِذَا كُنْتُمْ ثَلَاثَةً فَلَا يَتَنَاجَى رَجُلَانِ دُونَ الْآخَرِ، حَتَّى تَحْتَلِطُوا بِالنَّاسِ أَجَلَ أَنْ يُحْزِنَهُ». [متفق عليه]

عبدالله بن مسعود رضي الله عنه می گوید: نبی اکرم ﷺ فرمود: «اگر سه نفر بودید، دو نفر بدون مشارکت دیگری، با یکدیگر، درگوشی صحبت نکنید. زیرا این کار، باعث نگرانی آن شخص می شود. مگر اینکه در جمع مردم، قرار گرفتید». (که در این صورت می توانید درگوشی صحبت کنید).

۱۴- حقوق و حرمت معابر عمومی

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ عَلَى الطَّرِيقَاتِ». فَقَالُوا: مَا لَنَا بَدُّ إِنَّمَا هِيَ مَجَالِسُنَا نَتَحَدَّثُ فِيهَا، قَالَ: «فَإِذَا أَبَيْتُمْ إِلَّا الْمَجَالِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهَا» قَالُوا: وَمَا حَقُّ الطَّرِيقِ؟ قَالَ: «غَضُّ الْبَصَرِ، وَكُفُّ الْأَذَى، وَرَدُّ السَّلَامِ، وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ». [متفق عليه]

از ابوسعید خدری رضي الله عنه روایت است که نبی اکرم ﷺ فرمود: «از نشستن در معابر عمومی اجتناب کنید». مردم گفتند: یا رسول الله! چاره ای جز این نداریم زیرا آنجا، محل نشستن و سخن گفتن ما است. رسول الله ﷺ فرمود: «اگر چاره ای جز این ندارید، پس حق راه را مراعات کنید». پرسیدند: یا رسول الله! حق راه چیست؟ فرمود: «حفاظت چشمها، اذیت نکردن عابران، جواب دادن سلام و امر به معروف و نهی از منکر».

۱۵- پاداش گذشت کردن از انسان تنگدست

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «كَانَ الرَّجُلُ يُدَايِنُ النَّاسَ فَكَانَ، يَقُولُ لِقَتَاهُ: إِذَا أَتَيْتَ مُعْسِرًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يَتَجَاوَزَ عَنَّا. قَالَ: فَلَقِي اللَّهَ فَتَجَاوَزَ عَنْهُ». [متفق عليه]

از ابوهریره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ روایت شده است که پیامبر ﷺ فرمودند: «مردی بود که به مردم قرض می‌داد و م به غلامش می‌گفت: وقتی برای مطالبه‌ی قرض نزد تنگدستی می‌روی، از او درگذر و صرف نظر کن، شاید خداوند گناهان ما را ببخشد و) از ما درگذرد، سپس آن شخص فوت کرد و خداوند از تقصیر او گذشت».

۱۶- از ثمرات ایمان

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُؤْذِ جَارَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ». [متفق عليه]

ابوهریره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ می‌گوید: رسول الله ﷺ فرمود: «هرکس که به خدا و روز قیامت، ایمان دارد، همسایه اش را از اذیت و آزار نکند. و هرکس که به خدا و روز قیامت، ایمان دارد، مهمانش را گرامی بدارد. و هرکس که به خدا و روز قیامت، ایمان دارد، سخن خوب بگوید و یا سکوت نماید».

۱۷- مقام تواضع و فروتنی

عَنْ عِيَاضِ بْنِ حِمَارٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ أَوْحَى إِلَيَّ أَنْ تَوَاصَعُوا حَتَّى لَا يَفْخَرَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ، وَلَا يَبْتَغِ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ». [رواه مسلم]

از عیاض بن حمار رضي الله عنه روایت شده است که: پیامبر ﷺ فرمودند: «خداوند به من وحی فرمود که نسبت به همدیگر متواضع باشید، تا کسی بر دیگری تفاخر نکند و یکی بر دیگری ستم روا ندارد».

۱۸- دل نبستن به دنیا

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِمَنْكِبِي، فَقَالَ: «كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ». وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ: إِذَا أَمْسَيْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الصَّبَاحَ، وَإِذَا أَصْبَحْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الْمَسَاءَ، وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرْضِكَ، وَمِنْ حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ. [رواه البخاری]

عبدالله بن عمر رضي الله عنهما می گوید: رسول الله ﷺ دستش را بر شانه ام گذاشت و فرمود: «در دنیا مانند مسافر و یا رهگذر، زندگی کن». راوی می گوید: ابن عمر رضي الله عنهما می گفت: هنگامی که شب شد، منتظر صبح نباش. و هنگامی که صبح شد، منتظر شب نباش. و از وقت صحت، برای زمان بیماری، بهره برداری کن. همچنین در دوران زندگی، برای مرگ ات، آماده گی کن».

۱۹- برکت صدقه

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا تَقَصَّتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ، وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلَّا عِزًّا، وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ». [رواه مسلم]

از ابوهریره رضی الله عنه روایت شده است که: پیامبر ﷺ فرمودند: «هرگز صدقه، از مال کم نمی‌کند، و یقیناً خداوند در برابر گذشت بنده‌اش، عزت او را زیاد می‌کند، و هر بنده‌ای برای خدا تواضع کند، خداوند عز و جل (مقام) او را بلند می‌گرداند».

۲۰- فضیلت انفاق در راه خدا

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيهِ، إِلَّا مَلَكَانِ يَنْزِلَانِ، فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا: اللَّهُمَّ أَعْطِ مُنْفِقًا خَلْفًا، وَيَقُولُ الْآخَرُ: اللَّهُمَّ أَعْطِ مُمْسِكًا تَلْفًا». [متفق عليه]

ابوهریره رضی الله عنه روایت می‌کند که: نبی اکرم ﷺ فرمود: «هر روزی که بندگان، صبح می‌کنند، دو فرشته از آسمان نازل می‌شود. یکی می‌گوید: خدایا! به کسی که در راه تو انفاق می‌کند، عوض بده. و دیگری می‌گوید: خدایا! به کسی که از انفاق، خودداری می‌کند، ضرر و زیان برسان».

۲۱- حقیقت مؤمن

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ، وَفِي كُلِّ خَيْرٍ، أَحْرَضٌ عَلَى مَا يَنْفَعُكَ، وَاسْتَعْنِ بِاللَّهِ وَلَا تَعْجِزْ، وَإِنْ أَصَابَكَ شَيْءٌ فَلَا تَقُلْ: لَوْ أَنِّي فَعَلْتُ كَذَا وَكَذَا، وَلَكِنْ قُلْ: قَدَّرَ اللَّهُ وَمَا شَاءَ فَعَلَ، فَإِنَّ لَوْ تَفْتَحَ عَمَلَ الشَّيْطَانِ». [رواه مسلم]

از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که: رسول الله ﷺ فرمود: «در نزد خدا مؤمن قوی و نیرومند از مؤمن ضعیف بهتر و محبوب‌تر است، و در هر کدام شان خیر وجود دارد. تلاش کن و حریص باش بدان‌چه برای نفع می‌رساند، و از خداوند یاری خواسته و ناتوان مشو. هرگاه به تو چیزی برسد، مگو اگر من چنین می‌کردم چنین و چنان می‌شد، ولی بگو خدا مقدر ساخته بود و آن‌چه خداوند بخواهد انجام می‌دهد. زیرا کلمه‌ی "اگر" دروازه‌ی وسوسه شیطان را باز می‌کند».

۲۲- از آثار و نتایج صله‌ی رحم

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضی الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُبْسَطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ، أَوْ يُنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ، فَلْيَصِلْ رَحْمَهُ». [متفق علیه]

انس بن مالک رضی الله عنه می‌گوید: شنیدم که رسول الله ﷺ فرمود: «هرکس که می‌خواهد روزی‌اش زیاد گردد و عمرش طولانی شود، باید که صله رحم داشته باشد».

۲۳- فضیلت دعوت و تبلیغ به کار نیکو

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ، لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا، وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ تَبِعَهُ، لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا». [مسلم]

ابوهریره رضی الله عنه می‌گوید: رسول الله ﷺ فرمود: «اگر کسی مردم را بسوی هدایت (کار خیر و سنتی) دعوت کند، به اندازه‌ی پاداش کسانی که از او

پیروی می نمایند، اجر و پاداش می برد بدون این که از پاداش آنان، چیزی کاسته شود؛ همچنین اگر کسی مردم را بسوی گمراهی فرا خواند، به اندازه‌ی گناه کسانی که از او پیروی می کنند، گناهکار می گردد بدون اینکه از گناه آنان، چیزی کاسته شود».

۲۲- پرهیز از خشمگین شدن

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه: أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ: أَوْصِنِي. قَالَ: «لَا تَغْضَبْ». فَرَدَّدَ مَرَارًا. قَالَ: «لَا تَغْضَبْ». [رواه البخاری]

ابوهریره رضي الله عنه می گوید: مردی به نبی اکرم ﷺ گفت: مرا نصیحت کن. آنحضرت ﷺ فرمود: «خشم نکن». آن مرد چند بار، تقاضایش را تکرار کرد و رسول اکرم ﷺ همچنان می فرمود: «خشم نکن».

۲۵- نتایج مبادرت ورزیدن به اعمال نیک

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ نَفَسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ يَسَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ، وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ، وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ وَعَشِيَتْهُمْ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ، وَمَنْ بَطَأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ». [رواه مسلم]

از ابوهریره رضی الله عنه روایت شده است که: پیامبر ﷺ فرمودند: «هر کس مشکل و غمی از مشکل‌ها و غم‌های دنیا را از مؤمنی برطرف کند، خداوند مشکل و غمی از مشکل‌ها و غم‌های قیامت را از او برطرف می‌کند و هر کس با بدهکارِ تنگدستی، آسان‌گیری کند، خداوند در دنیا و آخرت با او آسان‌گیری می‌کند و کسی که (عیب) مسلمانی را بپوشاند، خداوند در دنیا و آخرت (عیوب و گناهان) او را می‌پوشاند؛ خداوند یار بنده است تا وقتی که بنده یار برادر خود باشد. و هر کس راهی را برای جستجوی علم در پیش بگیرد، خداوند با آن، راهی به سوی بهشت برای او هموار می‌نماید؛ و هر گاه عده‌ای در یکی از خانه‌های خدا (مساجد) جمع شدند که کتاب خدا را تلاوت کنند و به همدیگر آن را تعلیم دهند، آرامش بر آن‌ها وارد می‌شود و رحمت خدا آن‌ها را فرا می‌گیرد و ملائکه به دور آن‌ها حلقه می‌زنند و خداوند آن‌ها را در نزد کسانی که پیش او هستند، یاد می‌کند؛ و کسی که عمل خیرش نتواند به او کمک کند، (عملی نداشته باشد، یا عملش خالصانه و مقبول نباشد)، نسب او هیچ فایده‌ای برای او ندارد و به دادش نمی‌رسد».

۲۶- فقط خدا

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنْتُ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَوْمًا، فَقَالَ: «يَا غُلَامُ إِنِّي أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ: أَحْفَظِ اللَّهَ يَحْفَظْكَ، أَحْفَظِ اللَّهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ، إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ، وَإِذَا اسْتَعْنَيْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ، وَاعْلَمْ أَنَّ الْأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى

أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ، وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ، رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ، وَجَفَّتِ الصُّحُفُ». [رواه الترمذی و صححه الألبانی]

از ابن عباس رضی الله عنهما روایت شده است که فرمود: من روزی در پشت سر پیامبر ﷺ بر مرکب‌شان سوار بودم، فرمودند: «ای پسر! چند کلمه را به تو می‌آموزم: خدا را به یاد داشته باش تا او نیز حافظ و نگهدار تو باشد؛ مراقب اوامر خداوند باش تا در مقابل خود او را بیایی. هرگاه چیزی می‌خواهی، از خدا بخواه و هر گاه یاری می‌جویی، از خدا بجوی و بدان که اگر همه‌ی مردم جمع شوند که نفعی به تو برسانند نمی‌توانند، مگر آن‌چه که خدا برای تو مقدر کرده است و اگر همه‌ی مردم جمع شوند که ضرری به تو برسانند نمی‌توانند، مگر آنچه که خدا برای تو مقدر کرده است، (زیرا که) قلم‌ها از نوشتن باز ایستاده‌اند و نامه‌ها خشک شده‌اند.

۲۷- تربیت نبوی

عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِسَبْعٍ: «بِاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ، وَعِيَادَةِ الْمَرِيضِ، وَإِجَابَةِ الدَّاعِي، وَنَصْرِ الْمَظْلُومِ، وَإِبْرَارِ الْقَسَمِ، وَرَدِّ السَّلَامِ، وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ، وَنَهْيِ عَنِ الشُّرْبِ فِي الْفِضَّةِ، وَنَهَانَا عَنْ نَحْتِمْ الذَّهَبِ، وَعَنْ رُكُوبِ الْمِيَاثِرِ، وَعَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ، وَالذِّيْبَاجِ، وَالْقَسِيِّ، وَالْإِسْتَبْرَقِ». [متفق عليه]

براء بن عازب رضی الله عنهما می‌گوید: رسول الله ﷺ ما را به انجام هفت کار، امر فرمود و از انجام هفت کار دیگر، منع کرد. آنچه به آن، امر کرد، عبارتند

از: ۱- تشییع جنازه ۲- عیادت مریض ۳- قبول دعوت ۴- کمک و یاری مظلوم ۵- پاسخ دادن به سلام ۶- جواب عطسه ۷- وفای به عهد. و کارهایی که از آنها منع کرد، عبارتند از: ۱- استفاده از ظروف نقره‌ای ۲- انگشتر طلا ۳- استفاده از زین و پالانی است که از ابریشم ساخته شده باشد. ۴- استفاده از لباس ابریشمی ۵- استفاده از دیباج (نوعی پارچه ابریشمی) ۶- استفاده از قسی (نوعی لباس که ابریشم در آن بکار رفته است) ۷- استفاده از استبرق (پارچه‌ای ابریشمی و کلفت).

۲۸- کار کردن بهتر از سؤال کردن از مردم است

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ: «لأنَّ يَحْتَطَبَ أَحَدُكُمْ حُرْمَةً عَلَى ظَهْرِهِ، خَيْرٌ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ أَحَدًا، فَيُعْطِيَهُ أَوْ يَمْنَعَهُ». [متفق عليه]

ابوهریره رضي الله عنه روایت می‌کند که: رسول الله ﷺ فرمود: «همانا اگر یکی از شما پشتته‌ی هیزمی بر پشتش حمل کند، برایش بهتر است از اینکه از کسی سؤال کند و به وی بدهد و یا از او منع کند».

۲۹- خطر دروغ نسبت دادن به رسول الله ﷺ

عَنِ الْمُغِيرَةِ رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ كَذِبًا عَلَى لَيْسٍ كَكَذِبٍ عَلَى أَحَدٍ، مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ». [متفق عليه]

مغیره رضي الله عنه می‌گوید: شنیدم که رسول الله ﷺ فرمود: «نسبت دادن سخن دروغ به من، مانند نسبت دادن دروغ به هیچ کس دیگری، نیست.

هرکس، سخن دروغی را به من نسبت دهد، جایش را در دوزخ، آماده نماید.»

۳۰- منهج مسلمان

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي صلى الله عليه وسلم بِثَلَاثٍ، لَا أَدْعُهُنَّ حَتَّى أَمُوتَ: «صَوْمُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ وَصَلَاةُ الضُّحَى وَنَوْمٌ عَلَى وَتْرٍ». [متفق عليه]

ابوهریره رضي الله عنه می گوید: دوستم؛ رسول خدا صلى الله عليه وسلم؛ سه توصیه به من فرمود که تا لحظه مرگ، آن‌ها را رها نخواهم کرد: «سه روز، روزه گرفتن در هر ماه، خواندن نماز چاشت و خواندن نماز وتر، قبل از خوابیدن».

۳۱- مسؤلیت بزرگ

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: «كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، الْإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا، وَالْحَادِمُ رَاعٍ فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ». [متفق عليه]

عبدالله بن عمر رضي الله عنه می گوید: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمود: «هر کدام از شما مسئول است، و از هریک از شما، درمورد زیر دستانش سؤال خواهد شد. رهبر جامعه، مسئول رعیت می‌باشد. مرد، مسئول خانواده و زیر دستانش می‌باشد. زن در خانه شوهر، مسئول زیر دستان خود است. خدمتگذار، مسئول است و از او در مورد اموال صاحبش و مسؤلیت‌های دیگرش، سؤال خواهد شد».

۳۲- هشدار

عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «يَا كُمْ وَالذُّخُولَ عَلَى النِّسَاءِ». فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَفَرَأَيْتَ الْحُمُو؟ قَالَ: «الْحُمُو الْمَوْتُ». [متفق عليه]

عقبه بن عامر رضي الله عنه می گوید: رسول الله ﷺ فرمود: «از رفتن نزد زنان (بیگانه) پرهیز کنید». مردی از انصار پرسید: ای رسول خدا! نظر شما در مورد خویشاوندان شوهر (مثل برادر، عمو، پسر عمو و خواهر زاده‌ی شوهر) چیست؟ فرمود: «هلاکت، در همین است».

۳۳- مسافرت زن بدون محرم

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: «لَا يَخْلُونَ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ وَلَا تُسَافِرَنَّ امْرَأَةٌ إِلَّا وَمَعَهَا مُحْرَمٌ». [متفق عليه]

ابن عباس رضي الله عنهما می گوید: شنیدم که نبی اکرم ﷺ فرمود: «هیچ مردی با زنی (بیگانه) خلوت نکند. و هیچ زنی بدون محرم، به مسافرت نرود».

۳۴- ملاک انتخاب همسر

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «تُنكَحُ الْمَرْأَةُ لِأَرْبَعٍ: لِمَالِهَا، وَلِحَسَبِهَا، وَجَمَالِهَا، وَلِدِينِهَا، فَاطْفَرِ بِدَاتِ الدِّينِ تَرَبَّتْ يَدَاكَ». [متفق عليه]

ابوهریره رضی الله عنه می‌گوید: نبی اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «زن بخاطر چهار چیز، نکاح می‌شود: بخاطر مالش، نسب‌اش، زیبایی‌اش، و دینش. پس دست‌هایت، خاک آلود گردد. زن دیندار، انتخاب کن.»

۳۵- سفارشی درباره‌ی سفر

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی الله عنه عَنِ النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله قَالَ: «السَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ وَنَوْمَهُ فَإِذَا قَضَى نَهْمَتَهُ فَلْيَعْجَلْ إِلَى أَهْلِهِ». [متفق علیه]

از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «سفر، بخشی از عذاب است. زیرا انسان را از خوردن، نوشیدن و خوابیدن، باز می‌دارد. بنابراین، پس از انجام امور آن، باید هر چه زودتر به خانه برگشت.»

۳۶- آفت زبان

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مَا يَتَّبِعُنَّ فِيهَا يَزِلُّ بِهَا إِلَى النَّارِ أُنْعَدَ مِمَّا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ». [متفق علیه]

ابوهریره رضی الله عنه می‌گوید: رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «بنده، کلمه‌ای را بر زبان می‌آورد که در مورد آن نمی‌اندیشد و به سبب آن به دوزخ می‌لغزد و دورتر از آن چه که در میان مشرق و مغرب است.»

۳۷- وضعیت و احوال مؤمن

عَنْ صُهَيْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ، إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ خَيْرٌ، وَلَيْسَ ذَلِكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءٌ شَكَرَ، فَكَانَ خَيْرًا لَهُ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ صَرَّاءٌ صَبَرَ، فَكَانَ خَيْرًا لَهُ». [رواه مسلم]

از صهیب بن سنان رضی الله عنه روایت شده است که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «حال مسلمان تعجب برانگیز است که همه‌ی کارهایش برای او خیر است و این وضع تنها برای مؤمن است که اگر چیزی که مایه‌ی شادی و سود است، برای او پیش آید، شکر می‌کند و خیر او در آن است و اگر ضرر (سختی) برای او پیش آید، صبر می‌کند و خیر او در آن است.»

۳۸- قانع بودن

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «انظُرُوا إِلَى مَنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ، وَلَا تَنْظُرُوا إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَكُمْ فَهُوَ أَجْدَرُ أَنْ لَا تَزِدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ». [رواه مسلم]

از ابوهریره رضی الله عنه روایت شده است که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «(در ثروت و مقام دنیوی)، پایین‌تر از خود را بنگرید، نه بالاتر را که این‌گونه سزاوارتر است و مانع آن می‌شود که نعمت خداوند را بر خودتان خوار بدانید و تحقیر کنید.»

۳۹- وصیت با ارزش

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ مَا يَمْحُو اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ؟» قَالُوا: بَلَىٰ، يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَىٰ

الْمَكَارِهِ، وَكَثْرَةُ الْحُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَذَلِكَ الرِّبَاُ». [رواه مسلم]

ابوهریره رضی الله عنه روایت می‌کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «آیا شما را به آن - چه که خداوند بوسیله آن، گناهان را می‌بخشد و رفع درجات عنایت می‌فرماید، راهنمایی نکنم؟» صحابه عرض کردند: بلی، ای رسول خدا! آنحضرت صلی الله علیه و آله فرمود: «کامل نمودن وضو در سختی‌ها (سرما، گرما، بیماری و غیره)، راه رفتن زیاد بسوی مساجد، و بعد از هر نماز، منتظر ماندن برای نماز بعدی؛ این است رباط حقیقی». (نگهداری نفس بر طاعت).

۴۰- پاداش راستگویی

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضی الله عنه عَنِ النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله قَالَ: «إِنَّ الصَّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدُقُ، حَتَّى يَكُونَ صِدِّيقًا، وَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَّابًا». [متفق عليه]

عبدالله بن مسعود رضی الله عنه می‌گوید: نبی اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «همانا راستگویی، انسان را بسوی نیکی، رهنمون می‌کند. و نیکی، انسان را به بهشت می‌رساند. و شخص، به اندازه‌ای راست می‌گوید که در زمره‌ی صدیقین قرار می‌گیرد. و همانا دروغگویی، انسان را بسوی فسق و فجور سوق می‌دهد. و فسق و فجور، انسان را به جهنم می‌کشاند. و شخص، به اندازه‌ای دروغ می‌گوید که نزد خداوند، در زمره‌ی دروغگویان نوشته می‌شود».

۴۱- عدالت نمودن بین فرزندان

عَنْ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: تَصَدَّقَ عَلَيَّ أَبِي بِبَعْضِ مَالِهِ فَقَالَتْ أُمِّي عَمْرَةَ بِنْتُ رَوَاحَةَ: لَا أَرْضَى حَتَّى تُشْهَدَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، فَأَنْطَلِقَ أَبِي إِلَى النَّبِيِّ ﷺ لِيُشْهَدَهُ عَلَيَّ صَدَقَتِي، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَفَعَلْتَ هَذَا بِوَلَدِكَ كُلِّهِمْ؟» قَالَ: لَا، قَالَ: «اتَّقُوا اللَّهَ وَاعْدِلُوا فِي أَوْلَادِكُمْ». فَرَجَعَ أَبِي، فَرَدَّتْ تِلْكَ الصَّدَقَةَ. [متفق عليه]

نعمان بن بشیر رضی اللہ عنہ می گوید: پدرم بخشی از مالش را به من بخشید. مادرم؛ عمره دختر رواحه؛ گفت: تا رسول الله ﷺ را گواه نگیری، من راضی نخواهم شد. پدرم نزد رسول خدا ﷺ رفت تا آنحضرت ﷺ را بر این هدیه اش، گواه بگیرد. رسول الله ﷺ فرمود: «آیا به سایر فرزندان نیز چنین هدیه ای داده ای؟» گفت: خیر. فرمود: «از خدا بترسید و میان فرزندان با عدالت، رفتار کنید». نعمان می گوید: آنگاه، پدرم برگشت و بخشش خود را پس گرفت.

۴۲- از مظاهر ایمان

عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقَّةِ تَمْرَةٍ، فَمَنْ لَمْ يَجِدْ شِقَّةَ تَمْرَةٍ فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ». [متفق عليه: ۳۳۵۱، ۱۶۹۵]

از حاتم بن عدی رضی اللہ عنہ روایت است که: رسول الله ﷺ فرمود: «خود را از آتش دوزخ، دور نگه دارید اگر چه با صدقه دادن نصف خرمایی باشد؛ و اگر این هم در توان شما نبود، با سخن پسندیده (و حسن خلق) خود را از آتش، نجات دهید».

۴۳- راهنمایی و ارشاد

عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى، وَأَبْدَأُ بِمَنْ تَعُولُ، وَخَيْرُ الصَّدَقَةِ عَنْ ظَهْرِ غِنَى، وَمَنْ يَسْتَعْفِفْ يُعِفَّهُ اللَّهُ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ». [متفق عليه]

حکیم بن حزام رضی الله عنه می گوید: نبی اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «دست بالا (صدقه دهنده) از دست پایین (صدقه گیرنده) بهتر است. صدقه را نخست، از افرادی شروع کنید که تحت تکفل شما هستند. و بهترین صدقه، آنست که (صدقه دهنده) از روی بی نیازی، آنرا (صدقه) دهد. (یعنی طوری صدقه دهد که خود، محتاج نشود). هر کس، از خواستن، دوری جوید، خداوند نیز او را از آن، دور نگاه می دارد. و هر کس که اظهار بی نیازی کند، خداوند او را بی نیاز می سازد».

۴۴- فضیلت تفقه در دین

عَنْ مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ، وَإِنَّمَا أَنَا قَاسِمٌ وَاللَّهُ يُعْطِي». [متفق عليه]

معاویه رضی الله عنه می گوید: از نبی اکرم صلی الله علیه و آله شنیدم که فرمود: «هر کس که خداوند در حق او اراده‌ی خیر نماید، به وی فهم دین، نصیب خواهد کرد. من (رسول الله) تقسیم کننده (علوم و معارف شریعت) هستم. اما عطا کننده‌ی اصلی، خداوند است».

۴۵- نهی از سوگند یاد کردن در معامله

عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه: أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِيَّاكُمْ وَكَثْرَةَ الْحَلِيفِ فِي الْبَيْعِ، فَإِنَّهُ يُنْفَقُ ثُمَّ يَمَحُوقُ». [رواه مسلم]

ابو قتاده انصاری رضي الله عنه می گوید: شنیدم که رسول الله ﷺ می فرمود: «از زیاد سوگند خوردن در معامله، پرهیز نمایید؛ زیرا سوگند زیاد، باعث فروش کالا می شود ولی خیر و برکت آن را از بین می برد».

۴۶- بجا آوردن شکر نعمت های الهی

عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ لَيْرِضِي عَنِ الْعَبْدِ يَأْكُلُ الْأَكْلَةَ فَيَحْمَدُهُ عَلَيْهَا، وَيَشْرِبُ الشَّرْبَةَ فَيَحْمَدُهُ عَلَيْهَا». [رواه مسلم]

از انس رضي الله عنه روایت است که نبی اکرم ﷺ فرمود: «همانا خداوند از بنده ای راضی می شود که چون لقمه ای بخورد، حق تعالی را بر آن ثنا گوید و چون آب بیاشامد، حق تعالی را بر آن ثنا گوید».

۴۷- از آداب غذا خوردن

عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ رضي الله عنه قَالَ: كُنْتُ غُلَامًا فِي حَجْرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَكَانَتْ يَدِي تَطِيشُ فِي الصَّحْفَةِ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَا غُلَامُ، سَمَّ اللَّهُ، وَكُلْ بِيَمِينِكَ، وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ». [متفق عليه]

عمر بن ابی سلمه رضي الله عنه می گوید: پسر بچه بودم و در آغوش رسول خدا ﷺ قرار داشتم و دستم داخل ظرف غذا، دور می زد. آنحضرت ﷺ فرمود: «ای پسر! بسم الله بگو و با دست راست و از جلوی خود، بخور».

۴۸- احسان به همسایه

عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّ خَلِيلِي ﷺ أَوْصَانِي: «إِذَا طَبَخْتَ مَرَقًا فَأَكْثِرْ مَاءَهُ، ثُمَّ انْظُرْ أَهْلَ بَيْتٍ مِنْ جِيرَانِكَ، فَأَصِبْهُمْ مِنْهَا بِمَعْرُوفٍ». [رواه مسلم]

از ابوذر رضی الله عنه روایت است که: خلیلم (رسول الله صلی الله علیه و آله) مرا توصیه کرد که چون شوربا پختی آب آن را بسیار نما و سپس به خانواده‌های همسایه ات بنگر و بر ایشان خوبی و احسان کن.

۴۹- صید حرام

عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنْ أَكْلِ كُلِّ ذِي نَابٍ مِنَ السَّبَاعِ. [متفق عليه]

ابو ثعلبه رضی الله عنه می‌گوید: رسول الله صلی الله علیه و آله از خوردن گوشت حیوانات درنده، منع فرمود.

۵۰- آسان گرفتن در امور دین

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «يَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا وَكَسِّرُوا وَلَا تُتَقَرُّوا». [متفق عليه]

از انس رضی الله عنه روایت است که نبی اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «در امور دین، آسان بگیرید و سخت گیر نباشید. مژده دهید و بیزار نکنید».

۵۱- وصایای ارزشمند

عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا شَرِبَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَفَّسُ فِي الْإِنَاءِ، وَإِذَا أَتَى الْخَلَاءَ فَلَا يَمَسُّ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ وَلَا يَتَمَسَّحُ بِيَمِينِهِ». [متفق عليه]

از ابو قتاده رضي الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرمود: «هنگام آب خوردن، در ظرف آب، تنفس نکنید و هرگاه به بیت الخلا رفتید، نه با دست راست، آلت تناسلی خود را بگیرید و نه به وسیلهی آن، استنجا کنید».

۵۲- احسان نسبت به حیوانات

عن شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ، وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَ، وَلْيُجِدَّ أَحَدُكُمْ شَفْرَتَهُ، فَلْيُرِّحْ ذَبِيحَتَهُ». [رواه مسلم]

از ابویعلی شداد بن اوس رضي الله عنه روایت شده است که پیامبر ﷺ فرمودند: «همانا خداوند در همه چیز و هر کاری نیکوکاری و احسان را برای شما مقرر داشته و فرض کرده است، پس وقتی (کافری را در جنگ یا شخص مستحق قصاصی را) کشتید، نیکو بکشید (با زجر و بریدن اعضا و شکنجه توأم نباشد) و وقتی حیوانی را ذبح کردید، نیکو ذبح کنید و باید هر کدام از شما چاقویش را تیز کند و حیوانش را که می‌خواهد ذبح کند، (زود) راحت نماید».

۵۳- خمیازه و آداب آن

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «التَّثَاؤُبُ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَكْظَمْ مَا اسْتَطَاعَ». [رواه مسلم]

از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که: رسول الله ﷺ فرمود: «خمیازه کشیدن از طرف شیطان است، پس هرگاه یکی از شما خواست، خمیازه بکشد، تا می تواند جلویش را بگیرد».

۵۴- دعا نمودن برای عطسه کننده

عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَحَمِدَ اللَّهَ، فَسَمَّئُوهُ، فَإِنْ لَمْ يَحْمِدِ اللَّهَ فَلَا تُسَمِّئُوهُ». [رواه مسلم]

از ابوموسی رضی الله عنه روایت شده است که گفت: از پیامبر ﷺ شنیدم که می فرمودند: «هرگاه یکی از شما عطسه کرد و سپاس و ستایش خداوند را به جای آورد، (یعنی: «الْحَمْدُ لِلَّهِ» گفت) او را با دعای خیر خود جواب دهید (یعنی: «يَرْحَمُكَ اللَّهُ» بگویند) و اگر حمد خدای را به جای نیاورد، برایش دعای خیر نکنید».

۵۵- از شروط معامله

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِذَا ابْتَعْتَ طَعَامًا فَلَا تَبِعْهُ حَتَّى تَسْتَوْفِيَهُ». [رواه مسلم]

جابر بن عبدالله رضی الله عنهما روایت می کند که: رسول الله ﷺ می فرمود: «طعامی (مواد خوراکی) را که خریداری کرده ای، پیش از این که آن را دریافت کنی، نفروش».

۵۶- رعایت کردن حقوق اهل بیت پیامبر ﷺ

عن زَيْدِ بْنِ أَرْقَمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «أَذْكُرْكُمْ اللَّهُ فِي أَهْلِ بَيْتِي، أَذْكُرْكُمْ اللَّهُ فِي أَهْلِ بَيْتِي، أَذْكُرْكُمْ اللَّهُ فِي أَهْلِ بَيْتِي». [رواه مسلم]

زید بن ارقم رضی الله عنه می گوید: نبی اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «درباره‌ی خانواده‌ام، خدا را برای شما یادآور می‌شوم. درباره‌ی خانواده‌ام، خدا را برای شما یادآور می‌شوم. درباره‌ی خانواده‌ام، خدا را برای شما یادآور می‌شوم.» (در رعایت حقوق اهل بیت، خدا را در نظر داشته باشد).

۵۷- به کثرت سجده کردن برای خداوند متعال

عن ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ عَمَلٍ أَعْمَلُهُ يُدْخِلُنِي اللَّهُ بِهِ الْجَنَّةَ، فَقَالَ: «عَلَيْكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ لِلَّهِ، فَإِنَّكَ لَا تَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً، إِلَّا رَفَعَكَ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً، وَحَظَّ عَنْكَ بِهَا حَاطِيَةٌ». [رواه مسلم]

ثوبان، برده‌ی آزاد شده‌ی رسول الله صلی الله علیه و آله می گوید: از رسول الله صلی الله علیه و آله از عملی پرسیدم که با انجام دادن آن، خداوند من را وارد بهشت می‌کند، آنحضرت صلی الله علیه و آله فرمود: «برای خداوند زیاد سجده کن زیرا هر سجده‌ای که برای خداوند انجام می‌دهی، باری تعالی یک درجه تو را بالا می‌برد و یکی از گناهانت را می‌ریزد.»

۵۸- مداومت در اعمال نیک

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا امْرَأَةٌ، قَالَ: «مَنْ هَذِهِ؟» قَالَتْ: «فَلَانَةٌ تَذُكُّرُ مِنْ صَلَاتِهَا، قَالَ: «مَهْ عَلَيْكُمْ بِمَا تُطِيقُونَ فَوَاللَّهِ لَا يَمَلُّ اللَّهُ حَتَّى تَمَلُّوا، وَكَانَ أَحَبَّ الدِّينِ إِلَيْهِ مَا دَامَ عَلَيْهِ صَاحِبُهُ». [متفق عليه]

ام المومنین؛ عایشه رضی الله عنہا؛ می گوید: روزی، نبی اکرم ﷺ به خانہی من آمد در حالی کہ زنی نزد من نشستہ بود. رسول اکرم ﷺ فرمود: «این زن کیست؟» گفتم: فلانی است، و کثرت عبادات ایشان را برای رسول الله ﷺ بازگو کردم. آنحضرت ﷺ فرمود: «دست نگہدار. همان قدر از اعمال را کہ توانایی دارید، انجام دهید. زیرا خداوند از دادن پاداش اعمال خستہ نمی‌شود، مگر این کہ شما از انجام طاعت و بندگی خستہ شوید. و بہترین عمل نزد خدا، آن است کہ صاحبش بر انجام آن، مداومت کند».

۵۹- داشتن آرامش و سکینہ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا تَأْتُوها تَسْعَوْنَ، وَأْتُوها تَمْسُونَ، عَلَيْكُمُ السَّكِينَةُ، فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا، وَمَا فَاتَكُمُ فَاتِمُّوا». [متفق عليه]

ابوہریرہ رضی اللہ عنہ می گوید: رسول الله ﷺ فرمود: «چون نماز برپا شد با شتاب بہ سوی آن نیابید، بلکہ با آرامش و وقار بروید، پس آن چه از نماز را کہ دریافتید، بگزارید و آن چه کہ از نزد شما فوت شدہ تمامش کنید».

۶۰- فضیلت برابر کردن صفوف نماز

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «سُوا صُفُوفَكُمْ، فَإِنَّ تَسْوِيَةَ الصُّفُوفِ مِنْ إِقَامَةِ الصَّلَاةِ». [متفق عليه]

انس بن مالک رضی اللہ عنہ می گوید: رسول الله ﷺ فرمود: «صفهای خود را یکنواخت و راست کنید، زیرا راست و مساوی کردن صفها، جزوی از به پا داشتن نماز است».

۶۱- آباد کردن خانه‌ها با ذکر خدا

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «اجْعَلُوا فِي بُيُوتِكُمْ مِنْ صَلَاتِكُمْ وَلَا تَتَّخِذُوهَا قُبُورًا». [متفق عليه]

ابن عمر رضی اللہ عنہما می گوید: نبی اکرم ﷺ فرمود: «بخشی از نمازهای خود را در منزل بخوانید و خانه‌هایتان را به قبرستان تبدیل نکنید». (منظور سنن و نوافل است).

۶۲- بهترین کارها

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «الصَّلَاةُ لَوْ قُتِيَتْهَا» قَالَ: [قُلْتُ]: «تُمْ أَيُّ؟» قَالَ: «بِرُّ الْوَالِدَيْنِ». قَالَ: [قُلْتُ]: «تُمْ أَيُّ؟» قَالَ: «الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ». [متفق عليه]

عبد الله بن مسعود رضی اللہ عنہ می گوید: از نبی اکرم ﷺ سؤال کردم: کدام عمل، نزد الله پسندیده‌تر است؟ فرمود: «نمازی که در وقتش، خوانده شود»؛ عرض کردم: بعد از آن؟ فرمود: «نیکی به پدر و مادر»؛ گفتم: بعد از آن؟ فرمود: «جهاد در راه الله».

۶۳- مداوت بر انجام اعمال صالح

عن عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَا عَبْدَ اللَّهِ، لَا تَكُنْ مِثْلَ فُلَانٍ كَانَ يَقُومُ اللَّيْلَ فَتَرَكَ قِيَامَ اللَّيْلِ». [متفق عليه]

عبد الله بن عمرو بن العاص رضی الله عنهما می گوید: رسول الله ﷺ خطاب به من، فرمود: «ای عبد الله! مثل فلانی نباش که (ابتدا) نماز شب می خواند. سپس، آن را ترک کرد».

۶۴- از اعمال روز جمعه

عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَا يَغْتَسِلُ رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنْ طَهْرٍ وَيَدَّهِنُ مِنْ دُهْنِهِ، أَوْ يَمَسُّ مِنْ طِيبٍ بَيْتِهِ ثُمَّ يَخْرُجُ فَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ، ثُمَّ يُصَلِّي مَا كُتِبَ لَهُ، ثُمَّ يُنْصِتُ إِذَا تَكَلَّمَ الْإِمَامُ، إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى». [متفق عليه]

سلمان فارسی رضی الله عنه روایت می کند که نبی اکرم ﷺ فرمود: «هرکس، روز جمعه غسل کند و حتی المقدور، خود را پاکیزه نماید و از روغن یا مواد خوشبویی که در اختیار دارد، استفاده کند. سپس، برای نماز جمعه برود و در مسجد نیز از روی شانه های مردم، عبور نکند و آن چه برایش مقدر شده است، نماز بخواند و با دقت و رعایت سکوت، به خطبه امام، گوش فرا دهد، تمام گناهانش از جمعه قبل تا این جمعه، بخشیده خواهند شد».

۶۵- جایگاه نماز عصر

عَنْ أَبِي بَصْرَةَ الْغِفَارِيِّ رضي الله عنه قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْعَصْرَ بِالْمَخْمَصِ، فَقَالَ: «إِنَّ هَذِهِ الصَّلَاةَ عُرِضَتْ عَلَيَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ فَضَيَعُوهَا، فَمَنْ حَافَظَ عَلَيْهَا كَانَ لَهُ أَجْرُهُ مَرَّتَيْنِ، وَلَا صَلَاةَ بَعْدَهَا حَتَّى يَطْلُعَ الشَّاهِدُ». [رواه مسلم]

ابوبصره غفاری رضي الله عنه می گوید: رسول خدا ﷺ در مخمص (اسم مکانی) نماز عصر را برای ما برگزار نمود؛ سپس فرمود: «این نماز به امتهای گذشته عرضه شد؛ اما آنها آن را ضایع کردند؛ پس هر کس بر آن مداومت نماید، دوبار، اجر می گیرد و بعد از آن، نمازی نیست تا اینکه ستاره طلوع نماید».

۶۶- اعمال مرتبط به جنازه و ثواب آن

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ شَهِدَ الْجَنَازَةَ حَتَّى يُصَلِّيَ عَلَيْهَا فَلَهُ قِيرَاطٌ، وَمَنْ شَهِدَهَا حَتَّى تُدْفَنَ فَلَهُ قِيرَاطَانِ». قِيلَ: وَمَا الْقِيرَاطَانِ؟ قَالَ: «مِثْلُ الْجَبَلَيْنِ الْعَظِيمَيْنِ». [متفق عليه]

ابوهریره رضي الله عنه می گوید: رسول الله ﷺ فرمود: «هر کس، تا هنگام نماز خواندن بر جنازه، حضور داشته باشد، به او به اندازه‌ی یک قیراط پاداش می‌رسد. و هر کس تا پایان مراسم دفن، حضور داشته باشد، به او به اندازه‌ی دو قیراط پاداش می‌رسد». پرسیدند: دو قیراط، چقدر است؟ فرمود: «به اندازه‌ی دو کوه بزرگ».

۶۷- زینت مردان

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «خَالِفُوا الْمُشْرِكِينَ أَحْفُوا الشَّوَارِبَ وَأَعْفُوا اللَّحَى». [متفق عليه]

ابن عمر رضی اللہ عنہما می گوید: نبی اکرم ﷺ فرمود: «با مشرکین مخالفت کنید؛ سبیل‌ها را کوتاه کنید و ریش‌ها را بگذارید».

۶۸- آداب استئذان (اجازه وارد شدن به مکانی)

عَنْ أَبِي مُوسَى ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا اسْتَأْذَنَ أَحَدُكُمْ ثَلَاثًا، فَلَمْ يُؤْذَنَ لَهُ، فَلْيَرْجِعْ». [رواه البخاری]

ابوموسی اشعری رضی اللہ عنہ روایت می کند که: رسول الله ﷺ فرمود: «هرگاه یکی از شما سه بار اجازه ورود خواست، و به او اجازه داده نشد، برگردد».

۶۹- تعامل با زنان

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُؤْذِي جَارَهُ، وَاسْتَوْصَا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا، فَإِنَّهُنَّ خُلِقْنَ مِنْ ضِلْعٍ، وَإِنَّ أَعْوَجَ شَيْءٍ فِي الضِّلْعِ أَعْلَاهُ، فَإِنْ ذَهَبَتْ تَقِيمُهُ كَسَرَتْهُ، وَإِنْ تَرَكْتَهُ لَمْ يَزَلْ أَعْوَجَ، فَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا». [متفق عليه]

ابوهریره رضی اللہ عنہ می گوید: نبی اکرم ﷺ فرمود: «هرکس به خدا و روز قیامت، ایمان دارد، همسایه‌اش را آزار ندهد. و با زنان، بخوبی رفتار کنید و سفارش مرا در مورد آنان، بپذیرید. چرا که آن‌ها از پهلو (دنده) آفریده شده‌اند. و همانا کج‌ترین بخش دنده، قسمت بالای آن است. اگر بخواهی،

آنرا راست کنی، می‌شکند. و اگر رهایش کنی، همچنان کج، باقی می‌ماند. پس با زنان بخوبی رفتار کنی و سفارش مرا در مورد آنان، مد نظر داشته باشید».

۷۰- مذمت سوگند یاد کردن به غیر خدا

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «أَلَا مَنْ كَانَ حَالِفًا فَلَا يَحْلِفُ إِلَّا بِاللَّهِ». فَكَانَتْ قُرَيْشٌ تَحْلِفُ بِآبَائِهَا، فَقَالَ: «لَا تَحْلِفُوا بِآبَائِكُمْ».

[متفق عليه]

عبدالله بن عمر رضی اللہ عنہما روایت می‌کند که نبی اکرم صلی اللہ علیہ وسلم فرمود: «آگاه باشید، هرکس که می‌خواهد سوگند یاد کند، فقط به نام خدا، سوگند یاد کند». راوی می‌گوید: قریش بنام پدران خود، سوگند می‌خوردند. رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم فرمود: «به نام پدرانتان، سوگند نخورید».

۷۱- کراهیت آرزوی رویارویی با دشمن

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَبُيْهَا النَّاسُ، لَا تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ، وَسَلُّوْا لِلَّهِ الْعَافِيَةَ، فَإِذَا لَقَيْتُمُوهُمْ فَاصْبِرُوا وَاعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوفِ». [متفق عليه]

عبدالله بن ابی اوفی رضی اللہ عنہما می‌گوید: رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم فرمود: «ای مردم! رویارویی با دشمن را آرزو نکنید و از خداوند، عافیت بخواهید. ولی اگر با دشمن، مواجه شدید، صبر کنید و بدانید که بهشت زیر سایه‌ی شمشیرهاست».

۷۲- تلقین میت

عن أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ». [رواه مسلم]

ابوسعید خدری رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ می گوید: رسول الله ﷺ فرمود: «لا اله الا الله را به کسانی که در حال مرگ اند، تلقین نماید».

۷۳- آرزوی مرگ نکردن

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمْ الْمَوْتَ مِنْ ضَرِّ أَصَابِهِ، فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ فَاعِلًا، فَلْيَقُلْ: اللَّهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتْ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي، وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتْ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِي». [متفق عليه]

انس بن مالک رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ می گوید: نبی اکرم ﷺ فرمود: «هیچ یک از شما به خاطر مصیبتی که به آن گرفتار می شود، آرزوی مرگ نکند. اما اگر چاره ای جز این ندارد، بگوید: خدایا! تا زمانی که زندگی به نفع من است، مرا زنده نگاهدار و هنگامی که مرگ به نفع من است مرا بمیران».

۷۴- مراقب زبانت باش

عن أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «كَفَى بِالْمَرْءِ كَذِبًا، أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ». [رواه مسلم]

عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ - عَزَّ وَجَلَّ - يَبْسُطُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ النَّهَارِ، وَيَبْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ اللَّيْلِ، حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا». [رواه مسلم]

از ابوموسی رضي الله عنه روایت شده است که پیامبر ﷺ فرمودند: «خداوند متعال شبانه دستش را می‌گشاید تا بنده‌ای که در روز گناه کرده است، توبه کند و در روز، دستش را می‌گشاید، تا گناهکار از گناه شبش توبه کند، و این وضع، تا وقت طلوع خورشید از مغرب، (روز قیامت) ادامه دارد.»

۷۸- کثرت دعا در سجده

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ». [رواه مسلم]

از ابوهریره رضي الله عنه روایت است که: رسول الله ﷺ فرمود: «بنده در حالت سجده، بیشتر از هر وقت دیگری به خداوند، نزدیک است؛ پس در آن، زیاد دعا کنید.»

۷۹- قاطعیت در دعا

عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا دَعَا أَحَدُكُمْ، فَلْيَعِزِّمْ فِي الدُّعَاءِ، وَلَا يَقُلِ اللَّهُمَّ إِنْ شِئْتَ فَأَعْطِنِي فَإِنَّ اللَّهَ لَا مُسْتَكْرِهَ لَهُ». [متفق عليه]

از انس رضي الله عنه روایت است که: رسول الله ﷺ فرمود: «هرگاه کسی از شما دعا کرد، باید قاطعانه خواسته‌ی خود را از خداوند بخواهد و نگوید:

خداوندا! اگر خواستی به من عنایت کن، چون که اکراه کننده‌ای برای خداوند متعال وجود ندارد».

۸۰- دعا کردن برای مؤمنین

عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَا مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ يَدْعُو لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ إِلَّا قَالَ الْمَلَكُ وَلَكَ بِمِثْلٍ» [رواه مسلم]

از ابودرداء رضي الله عنه روایت شده است که او از پیامبر ﷺ شنید که می‌فرمودند: «هر بنده‌ی مسلمانی که در غیاب برادرش برای او دعای خیر کند، فرشته‌ی (موکل دعا) می‌گوید: برای تو هم مثل آن باشد».

۸۱- از آداب دعا کردن

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَدْعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ، وَلَا تَدْعُوا عَلَى أَوْلَادِكُمْ، وَلَا تَدْعُوا عَلَى أَمْوَالِكُمْ، لَا تَوَافِقُوا مِنَ اللَّهِ سَاعَةً، يُسْأَلُ فِيهَا عَطَاءٌ، فَيَسْتَجِيبُ لَكُمْ». [مسلم]

از جابر رضي الله عنه روایت شده است که: پیامبر ﷺ فرمودند: «به ضرر خود و اولاد و اموالتان دعا نکنید، مبادا آن دعا با ساعتی همراه شود که ساعت اجابت دعا از طرف خداست و دعای بد شما هم در آن ساعت قبول شود».

۸۲- همت والا داشتن

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا سَأَلْتُمُ اللَّهَ؟، فَسَلُوهُ الْفِرْدَوْسَ فَإِنَّهُ أَوْسَطُ الْجَنَّةِ وَأَعْلَى الْجَنَّةِ وَفَوْقَهُ عَرْشُ الرَّحْمَنِ وَمِنْهُ تَفَجَّرُ أَنْهَارُ الْجَنَّةِ».

[رواه البخاری]

ابوهریره رضي الله عنه روایت می‌کند که رسول الله ﷺ فرمود: «هرگاه، چیزی از خدا خواستید، بهشت فردوس را طلب کنید. زیرا که آن، بهترین و بالاترین، بهشت است و عرش خدا بر روی آن، قرار دارد و نهرهای بهشت، از آن سرچشمه می‌گیرند».

۸۳- دعای مظلوم

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ بَعَثَ مُعَاذًا إِلَى الْيَمَنِ، فَقَالَ: «اتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ، فَإِنَّهَا لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ». [متفق عليه]

عبدالله بن عباس رضي الله عنهما می‌گوید: «رسول الله ﷺ معاذ بن جبل رضي الله عنه را به یمن فرستاد و فرمود: «از دعای مظلوم بترس. زیرا بین او و خدا، حاجبی وجود ندارد».

۸۴- از ادعیه جامع و کامل

عَنْ طَارِقِ بْنِ أَشِيمٍ رضي الله عنه أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ وَقَدْ أَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَيْفَ أَقُولُ حِينَ أَسْأَلُ رَبِّي؟ قَالَ: «قُلْ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، وَارْحَمْنِي، وَعَافِنِي، وَارْزُقْنِي، وَجَمِّعْ أَصَابِعَهُ إِلَّا الْإِبْهَامَ، فَإِنَّ هَؤُلَاءِ تَجْمَعُ لَكَ دُنْيَاكَ وَآخِرَتَكَ».

[رواه مسلم]

از طارق بن اشیم رضی الله عنه روایت شده که: او از آنحضرت صلی الله علیه و آله شنید در حالی که مردی خدمتشان آمده بود، گفت: یا رسول الله صلی الله علیه و آله زمانی که از پروردگارم سؤال می‌کنم، چه بگویم؟ فرمود، بگو: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، وَارْحَمْنِي، وَاهْدِنِي، وَعَافِنِي، وَارْزُقْنِي»: (خدایا! مرا بیامرز و به من رحم کن و هدایت‌م فرما و سلامت‌م بدار و روزیم بده). زیرا این کلمات برایت دنیا و آخرت را جمع می‌کند».

۸۵- فضیلت دعا کردن قبل از خواب

عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صلی الله علیه و آله: «إِذَا أَتَيْتَ مَضْجَعَكَ فَتَوَضَّأْ وَضُوءَكَ لِلصَّلَاةِ، ثُمَّ اضْطَجِعْ عَلَى شِقِّكَ الْأَيْمَنِ، ثُمَّ قُلْ: اللَّهُمَّ أَسَلَمْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ، وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ، رَعْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنْجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، اللَّهُمَّ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ، فَإِنْ مِتُّ مِنْ لَيْلَتِكَ فَأَنْتَ عَلَى الْفِطْرَةِ، وَاجْعَلْهُنَّ آخِرَ مَا تَتَكَلَّمُ بِهِ»، قَالَ: فَرَدَدْتُمَا عَلَى النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله فَلَمَّا بَلَغْتُ: اللَّهُمَّ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، قُلْتُ: وَرَسُولِكَ، قَالَ: «لَا، وَنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ». [رواه البخاری]

از براء بن عازب رضی الله عنه روایت است که نبی اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «قبل از رفتن به رختخواب، وضوی کامل بگیر و بر پهلوئی راست بخواب و این دعا را بخوان: «اللَّهُمَّ أَسَلَمْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ، وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ، رَعْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنْجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، اللَّهُمَّ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ». (پروردگارا! با خوف و رجاء، چهره‌ام را بسوی تو برمی‌گردانم و تمام امورم را به تو می‌سپارم و تو را پشت و پناه

خود می دانم. و یقین دارم که هنگام خشم و غضبت، پناهی جز تو ندارم. پروردگارا! به کتابی که نازل فرمودی و پیامبری که مبعوث نمودی، ایمان آوردم). اگر در همان شب بمیری، بر فطرت (با ایمان) از دنیا رفته‌ای. این جملات را آخرین کلام خود قرار بده».

راوی (براء) می گوید: این دعا را نزد رسول اکرم ﷺ خواندم. وقتی گفتم: اَمَنْتُ بِرَسُولِكَ، آنحضرت ﷺ فرمود: «بگو: اَمَنْتُ بِنَبِيِّكَ». یعنی بجای لفظ رسول، کلمه‌ی نبی را بکار ببر.

۸۶- از ادعیه‌ای که در نماز خوانده می شود (در تشهد آخر)

عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رضی الله عنه: أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ: عَلَّمَنِي دُعَاءَ أَدْعُو بِهِ فِي صَلَاتِي. قَالَ: «قُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاعْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي، إِنَّكَ أَنْتَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ». [رواه البخاری]

ابوبکر صدیق رضی الله عنه می گوید: به رسول الله ﷺ گفتم: دعایی به من بیاموز تا آنرا در نماز بخوانم. آنحضرت ﷺ فرمود: «این دعا را بخوان: «اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاعْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي، إِنَّكَ أَنْتَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ». (پروردگارا! بر خود بسیار ستم کرده‌ام و جز تو کسی دیگر نیست که گناهان مرا ببامزد. خداوند! با عنایت خود، مرا ببامرز و بر من رحم کن. همانا تو بخشنده و مهربانی)».

۸۷- تکرار توبه

عَنْ الْأَعْرَبِيِّ بْنِ يَسَارٍ الْمُرَبِّيِّ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ: تُوبُوا إِلَى اللَّهِ، فَإِنِّي أَتُوبُ فِي الْيَوْمِ إِلَيْهِ مِائَةَ مَرَّةٍ». [رواه مسلم]

از اغر بن یسار مرزنی رضی الله عنه روایت است که گفت: آنحضرت ﷺ فرمود: «ای مردم از خدا آمرزش طلبیده، و به درگاه او توبه کنید، زیرا من در هر روز صد بار توبه می‌کنم».

۸۸- حفاظت بدن و جان

عَنْ خَوْلَةَ بِنْتِ حَكِيمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ نَزَلَ مَنْزِلًا ثُمَّ قَالَ: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ، لَمْ يَضُرَّهُ شَيْءٌ حَتَّى يَرْتَحِلَ مِنْ مَنْزِلِهِ ذَلِكَ». [رواه مسلم]

از خوله دختر حکیم رضی الله عنها روایت شده است که فرمود: از پیامبر ﷺ شنیدم که می‌فرمودند: «هرکس در منزلی فرود آید و سپس بگوید: «أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ» (پناه می‌برم به کلمات کامل خدا از شر آن چه آفریده است)، تا وقتی که از آن جا کوچ می‌کند، هیچ چیز به او ضرر نخواهد رساند».

۸۹- دعای مصیبت

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَا مِنْ عَبْدٍ تُصِيبُهُ مُصِيبَةٌ فَيَقُولُ: إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، اللَّهُمَّ أَجْرِي فِي مُصِيبَتِي،

وَأَخْلَفَ لِي خَيْرًا مِنْهَا، إِلَّا أَجْرَهُ اللَّهُ فِي مُصِيبَتِهِ وَأَخْلَفَ لَهُ خَيْرًا مِنْهَا». قَالَتْ: فَلَمَّا ثَوَّقِي أَبُو سَلَمَةَ قُلْتُ كَمَا أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَخْلَفَ اللَّهُ لِي خَيْرًا مِنْهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. [رواه مسلم]

از ام المؤمنین ام سلمه رضی الله عنها روایت شده است که فرمود: از پیامبر ﷺ شنیدم که می فرمودند: «هر بنده ای که مصیبتی به او برسد و او بگوید: «إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ. اللَّهُمَّ أَجْرِي فِي مُصِيبَتِي، وَأَخْلَفَ لِي خَيْرًا مِنْهَا»، (ما از خدایم و به سوی او باز می گردیم، خدایا! مرا در مصیبتم مأجور بفرما و بهتر از او را برایم جانشین او کن!)، خداوند متعال در مصیبتش به او اجر می دهد و بهتر از آن را به او عطا می فرماید؛ ام سلمه می گوید: وقتی که ابوسلمه فوت کرد، دستور پیامبر ﷺ را عملی کردم و چنان گفتم و خداوند متعال برای من بهتر از او یعنی پیامبر ﷺ را عطا فرمود.

۹۰- به خدا پناه ببر

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «تَعَوَّدُوا بِاللَّهِ مِنْ جَهْدِ الْبَلَاءِ، وَدَرَكِ الشَّقَاءِ، وَسُوءِ الْقَضَاءِ، وَشَمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ». [متفق عليه]

از ابوهریره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ روایت شده است که پیامبر ﷺ فرمودند: «از گرفتاری، نگون بختی، قضای بد و خوشحال شدن دشمنان به خدا پناه ببرید».

۹۱- از گنج‌های بهشت

عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ قَيْسٍ، أَلَا أَعْلَمُكَ كَلِمَةً هِيَ مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ». [متفق عليه]

ابوموسی اشعری رضي الله عنه می‌گوید: رسول الله ﷺ فرمود: «ای عبد الله بن قیس!» آیا به تو کلمه‌ای را که گنجی از گنج‌های بهشت است، بیاموزم؟: «لا حول ولا قوة إلا بالله».

۹۲- کلماتی که گوینده‌ی آن ناکام نمی‌شود

عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مُعَقَّبَاتٌ، لَا يَحِيبُ قَائِلُهُنَّ، أَوْ فَاعِلُهُنَّ، ذُبْرُ كُلِّ صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ: ثَلَاثٌ وَثَلَاثُونَ تَسْبِيحَةً، وَثَلَاثٌ وَثَلَاثُونَ تَحْمِيدَةً، وَأَرْبَعٌ وَثَلَاثُونَ تَكْبِيرَةً». [مسلم]

از کعب بن عجره رضي الله عنه روایت است که: رسول الله ﷺ فرمود: «اذکاری در پی هر نماز واجبی است که گوینده یا انجام دهنده‌ی آن ناکام نمی‌شود: سی و سه بار خداوند را به پاکی یاد کردن (سبحان الله گفتن)، سی و سه بار خداوند را حمد و سپاس گفتن (الحمد لله گفتن)، و سی و سه بار خداوند را به بزرگی یاد کردن (الله اکبر گفتن)».

۹۳- دوست‌داشتنی‌ترین سخن نزد خداوند

عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَلَا أَخْبِرُكَ بِأَحَبِّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ؟ إِنَّ أَحَبَّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ». [رواه مسلم]

از ابوذر رضی الله عنه روایت شده است که گفت: رسول خدا ﷺ به من فرمود: «آیا از دوست داشتنی‌ترین سخن در نزد خداوند، به شما خبر ندهم؟ دوست داشتنی‌ترین سخن در نزد خداوند: «سبحان الله و بحمده» است».

۹۴- همواره قرآن را تلاوت نمودن

عَنْ أَبِي مُوسَى رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «تَعَاهَدُوا هَذَا الْقُرْآنَ، فَوَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَهُوَ أَشَدُّ تَفَلُّتًا مِنَ الْإِبِلِ فِي عُقْلِهَا». [متفق عليه]

از ابوموسی اشعری رضی الله عنه روایت است که: رسول الله ﷺ فرمود: «از این قرآن مواظبت کنید، (همواره آن را تلاوت نمایید)، سوگند به ذاتی که جان محمد ﷺ در دست اوست، آن زودتر از شتری که در زانوبندش قرار دارد (و آن را پاره می‌کند و گریزد) از سینه‌ی آدمی می‌گریزد».

۹۵- حسد جایز نیست مگر در

عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْقُرْآنَ فَهُوَ يَتْلُوهُ آتَاءَ اللَّيْلِ وَآتَاءَ النَّهَارِ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَهُوَ يُنْفِقُهُ آتَاءَ اللَّيْلِ وَآتَاءَ النَّهَارِ». [متفق عليه]

سالم از پدرش روایت می‌کند که نبی اکرم ﷺ فرمود: «حسادت جز در دو چیز جایز نیست: ۱- مردی که خداوند به او قرآن داده و او در لحظات شب و روز آن را تلاوت می‌کند. ۲- مردی که خداوند به او مالی عنایت کرده و او در لحظات شب و روز آن را انفاق می‌کند».

۹۶- وصیت به قرآن کریم

عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «افْرَعُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَفِيعًا لِأَصْحَابِهِ افْرَعُوا الزَّهْرَاوِينَ الْبَقْرَةَ وَسُورَةَ آلِ عِمْرَانَ فَإِنَّهُمَا تَأْتِيَانِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَنَّهُمَا عَمَامَتَانِ أَوْ كَأَنَّهُمَا عَيَّاتَانِ أَوْ كَأَنَّهُمَا فِرْقَانِ مِنْ طَيْرٍ صَوَافٍ مُحْجَّاجِينَ عَنْ أَصْحَابَيْهِمَا افْرَعُوا سُورَةَ الْبَقْرَةَ فَإِنَّ أَخْذَهَا بَرَكَةٌ وَتَرْكُهَا حَسْرَةٌ وَلَا تَسْتَطِيعُهَا الْبَطْلَةُ». [رواه مسلم]

ابو امامة الباهلی رضي الله عنه می گوید: شنیدم رسول الله ﷺ می فرمود: «قرآن را تلاوت کنید، زیرا قرآن در روز قیامت آمده و برای یارانش (تلاوت کنندگانش) شفاعت می کند. زهراوین یعنی سوره بقره و آل عمران را بخوانید، زیرا این دو سوره در روز قیامت می آیند در حالی که به صورت دو تکه ابر یا دو دسته پرنده اند که بالهای خود را گشوده اند، و از اصحاب خود دفاع می کنند. سوره بقره را بخوانید زیرا خواندن آن برکت و ترک آن حسرت است و ساحران را عاجز می کند».

۹۷- فضیلت سوره بقره

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَا تَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ مَقَابِرَ، إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْفِرُ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي تُقْرَأُ فِيهِ سُورَةُ الْبَقْرَةِ». [رواه مسلم]

از ابوهریره رضي الله عنه روایت است که: رسول الله ﷺ فرمود: «خانه های خود را گورستان نسازید، همانا شیطان از خانه ای که در آن سوره ی بقره خوانده شود، می گریزد».

۹۸- دو آیه‌ی بزرگ

عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الآيَتَانِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ مَنْ قَرَأَهُمَا فِي لَيْلَةٍ كَفَّتَاهُ». [متفق عليه]

ابومسعود بدری رضی الله عنه می‌گوید: رسول الله ﷺ فرمود: «هرکس، دو آیه آخر سوره بقره را در شب بخواند، او را کفایت می‌کنند».

۹۹- کم نشمردن کار نیکو

عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضی الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَا تَحْزَنَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا وَلَوْ أَنْ تَلَقَى أَخَاكَ بِوَجْهِ طَلِقٍ». [رواه مسلم]

از ابوذری رضی الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرمود: «هیچ کار خوب و پسندیده‌ای را حقیر مشمارید، هر چند با برادرت به چهره‌ی گشاده روبرو شوی».

۱۰۰- احترام گذاشتن و توهین نکردن به اصحاب رسول الله ﷺ

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَا تَسُبُّوا أَصْحَابِي، فَلَوْ أَنْ أَحَدَكُمْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا مَا بَلَغَ مُدًّا أَحَدِهِمْ وَلَا نَصِيفَهُ». [رواه البخاری]

ابوسعید خدری رضی الله عنه می‌گوید: نبی اکرم ﷺ فرمود: «اصحاب مرا دشنام ندهید. زیرا اگر یکی از شما به اندازه‌ی کوه احد، طلا انفاق کند، با یک یا نصف مدّی که اصحاب من انفاق می‌کنند، برابری نمی‌کند». (مدّ، پیمانهای است که برخی آن را به اندازه‌ی پُری دوکف دست دانسته‌اند).